

CSORBA GYŐZŐ
MÁRCIUS

BÉKÉSCSABA
1975

Író-olvasó találkozókön gyakran megkérdeznak: (s ahogy tudom, más írókat is), vannak-e verseim közül számomra különösen kedvesek. A válasz (az én válaszom) többnyire az, hogy mindegyik az én gyermekem, képtelen vagyok különbséget tenni közöttük.

Most azonban, hogy Lipták Pál, a békéscsabai Megyei Könyvtár Kossuth-díjas igazgatója, régi, kedves barátom felkért, vegyek részt egy nagyszerű vállalkozásukban a költészet népszerűsítésére, s küldjek egy kis csokrot verseimből: nem volt lehetséges a jelképes és elhárító felelet. S a kényszerű meditáció során kiderült: mégiscsak vannak „legkedvesebb” verseim.

Ezekből valók az itt következők. Ezekből — mondom —, mert a terjedelem határt szabott az összes felsorakoztatásának. Így is hálás vagyok a lehetőségért: antológiákban elég ritka a költő szuverén válogató joga.

A kis gyűjteménynek a „Március” címet adtam, az egyik vers címét. Úgy érzem, középponti darabja a füzetnek: belőle és hozzá — jobban vagy kevésbé láthatóan — minden többi vershez és verstől futnak szálak.

S még valamit. Pécssett születtem, Pécssett élek. A békéscsabai kéznyújtás, az ország másik végéről, különösképpen jólesik. Nem a viszonzó udvariasság beszél belőlem, ha azt mondom: keveset jártam azon a tájon, de mindig meleg lesz a szívem körül, amikor látogatósaimra emlékezem.

CSORBA GYŐZŐ

CSORBA GYŐZŐ

MÁRCIUS

TIZENHÁROM VERS

ARS POETICA

Kimondani kimondani...
Ismerni kell a rejtezőket
A köddel együtt eltűnnek a rémek

Miért örülnek szörnyeimnek?
Minek botránkoznak meg értük?
A saját szörnyeikre néznek

A pokol korhoz kötött Újra újra
alá kell szállni ellene

Fekete szavak szárnyán kél a nap

MÁRCIUS

Az omló városfalat is fölgyújtotta a fény.
Kövér dongó sütkérezik, ráért meghízni már.
Hosszú volt, hosszú volt a tél,
azért csak vége lett,
és tavasz lett, habár
nem látni még sehol virágot, levelet.

Egy régi őrtorony helyén épült az én szobám,
a város fölött magasan. — Ma is még őrtorony,
mert csönd van itt, csönd s jó magány,
békén fürkészhettek
a földi dolgokon,
magamba s messzire egyformán nézhetek.

A szótól lassan elszokom: nem örök dolga ez,
vagy olykor csak, s ha olykor is, mindig haszontalan.
Hallgatni s látni érdemes:
a szép törvényeket,
magam és nem-magam,
a vonzódásokat s idegenségeket.

A szótól lassan elszokom, s a szó tőlem szökik; —
de több az élet, mint a szó, nem is fáj már nagyon.
S most újra élet ütközik,
most élet ütközött
a fosztott tájakon,
új élet ütközött életeim között.

Új élet, biztos folytatás, a múltnál biztosabb,
nemcsak jobb részem őrzi meg - lényem mindenszínét:
a fényeket, az árnyakat,
az el nem mondhatót,
a lényeg lényegét,
a csak megélhető, az egyetlen valót.

Ó, kétszeres tavasz! Tavasz kívül, tavasz belül:
kislányom, duzzadó rügyek, szikrázó fény-eső,
feltámadás köröskörül,
viharzó győzelem,
tenger piros tető,
játsszó füst-pántlikák a víg kéményeken!

Forgó galambraj, porlatag-kavargó hangyaboly,
elvillanó gyík, mit-tudom-miféle száz bogár,
a fogyhatatlan föld alól
kitört makacs füvek,
melyek most a kopár
határt zengő színű mezzel díszítitek!

Ó, élni együtt induló csodálatos sereg!
Az őrtorony lakója, én, kinél régóta már
a halál vendégeskedett,
ajtóm és ablakom
kitárom: a halál
helyett ti osszátok meg ágyam, asztalom!

ROUSSEAU, A VÁMOS

A költő műsája az én műsám is egyben
őrangyalom bár szárnya nincs de van
két erős csépeje két erős karja így én
nyugodtan munkálkodhatom festhetem fáimat
sziklakő-törzseikkel paizs-leveleikkel
festhetem virágaimat kemény fém-szirmaikkal

Voltaképp majdnem minden jó és helyénvaló
de vásznon még jobb még helyénvalóbb
Jadwiga dzsungel-sűrűben fekszik ruhátlanul
s a vadak szeme átlobog a forró félhomályon
ám agyukra nem dől a vér ám karmaik
puhán pihennek mintha álmaikban

Kavarog színt vált szétesik új rendbe gyűlik
köröttem a világ könnyű-hab-illanékony
Sok arca nagyszerű méltó hogy el ne múljék
Én a vámos felsőbb parancs szerint amit tudok
megőrzöm: jónéhány elvillanó
pillanat hab-húsát kővé kövesztve

Művészet kép komolytalan ha külön ügy külön dolog
Nem képeket csinállok nem is művészetet:
az egyenrangúlétezőket egyenrangúkkal gazdagítom
felsőbb parancsra a teremtésnek segíték
Vámházamtól búcsúznom kellett itt vagyok
tömérdek munka vár de a múza erős erős leszek.

ALKONYODÓ

Lángok kórusa után éles-hegyes-tüzes nyelvek
egyértelműsége után boldog elfogultságok után
kétszer-kettő-négy-hit és-okozatiság után
kerek és hiánytalan rend után
tudom után így után bizonyos után
bal-jobb bal-jobb bal-jobb után
én után én után én után —

Léptek szélrózsa-tétovásága léptek nem-ismétlődő
mérete zavaros ritmikája
kétkedésfüstös-kuszó meglobbanásokríadó villanások
ki tudja ignoro sejtelmem sincs talán-talán
én te mi ők ő mi ti én

A teljesség ezzel teljesedik be
az emberség ezzel emberesül meg
a metszett szavakat a motyogók élesítik
az öregség héja magja szára is a gyömolcsé
az alkony is a nappalé.

NÉPDAL-VARIÁCIÓ

Kalapom szememre vágom,
múlik, hervad ifjúságom,
ne is lássam.
Megszakad a szép szó bennem,
alig fordul dalra nyelvem, —
hol hibáztam?
— Adssza, pajtás, a vasvesszőt,
hadd verem meg a teremtőt,
nyíljon már ki, fogadjon be
mindörökre!

= Ó, ne bántsá te ott azokat
a mohosult sírhalmokat,
várj sorodra!
Nem nyugvás a sír nyugalma,
az a romlás birodalma.
Vége-hossza
nincsen ott a pusztulásnak.
S úgylis elér a gyalázat
majd, ha innét rendre egyszer
odafekszel.

= Keress addig nyugtot másban:
ilyen-olyan földi lázban,
szerelemben.
Több az élet mint az ének,
ők a bölcsek, akik élnek,
ne feledd el.
Szíved verd meg vasvesszővel,
ne kezdjen a temetővel,
inkább az éneket vesse,
azt eressze!

NAGYÍTÁS

Antonioni filmjére

Elveszett

elveszett az ember

Csak gyomrának csak nemzőszervének
kifele csápja (maradt)
a szív a bőr határai közé szorult

Elveszett

elveszett az ember

A szív a bőr határai között
lázong üvölt
de csak az ágyék csak a bendő
ad róla hírt fonákul

Bújik mámorok közegébe
mert elveszett
mert szeretné hogy megtalálják
de annál inkább
de elvész annál inkább
mert olvadt fém a mámor
mert ráfolyik
és meghűl rajta megkeményedik
elvész annál inkább az ember

Lázong üvölt
a szív

de csak az ágyék
csak a bendő
ad róla hírt fonákul
de csak az ágyék
igyekszik kötni máshoz
de csak a bendő
hurkolni a világhoz

Pedig csupán két szív: két ember
csupán három szív: három ember
forrás és torkolat csak szív lehet

Elveszett

elveszett az ember
s a gomba-forma felhő
iszonyat
ha tán mégis lehull
majd élő temetőre hull

Lázong üvölt
a szív

Az alvadt vér bugyogni kezd a sebből
más göncben újra itt a gyilkos

Auschwitz Oradour Kragujevac
Magány Magány Magány — —

ESTI ABLAK MÖGÖTT

Tüzeket nyíló fekete rét esti város a völgyben
Félénk és izgatott mint aki jót vár de gyanakszik
Örömeit bánatait négy fal közé vitte a lélek
osztogatja és csillapítja hogy el bírja viselni álmát

A tó-tükre-ég messziről a földet mutatja a szemnek
Tüzeket nyíló fekete rét fentről borul ránk
Két teknőc-héj alul felül meglyuggatva s kívül parázsló
burok fehéren izzik a kicsi-nagy lyukakon keresztül

Hát én e ragyogásban itt? Négy fal közé szorulva szintén
a rét fölött és rét alatt rendezgetem az elmúlt
nap kuszaságait készítem álom elé a lelkem:
osztogatom és csillapítom a nehezen viselhetőket

S még hivatlan vendégek is ülnek körém befejezetlen
találkozások árnyai kényes fehér kezükben
csábítás és emlékezés Megzavarodva fészkelődöm
sajgások és nosztalgiák buzognak föl húsomban

A közénk ömlő éj csupán egyetlen éjszakára ment meg
Holnap lábam feléjük fordulszemem magukhoz csalogatják
Tétova leszek amikor határozottnak kéne lennem
A születő cselekvéseket születni vágyók háborítják

És aztán itt állok megint tüzeket nyíló fekete rétek
összehajló ívei közt gazdag gazda tűz-őre pásztor
kinek e fények gondjai hogy mire gyúlnak mire hunynak
az újuló meglendülések s nyugvások küszöbénél.

NEKED

Ez már nem szerelem többé, nem két ember
kötése, keringő tánca egymás ellen, —
kemény harc, ölbeli elnyugvás cseréje,
s változó viszonylat: tőle vagy feléje.

Magány és párosság itt üres szavak csak,
itt már az érzékek csak befele hatnak,
egymást ha kívánjuk látni: elégséges
állítani tükröt a magunk szeméhez.

Aki rád néz, rajtad engem is föl ismer,
s érzékeljük egymást érzékszerveinkben.
Kettőnkkel lehet csak dolga a halálnak:
egyőnkre se támad, egyőnkre ha támad.

Ellened hibázom? Magam ellen véték!
Így tekintsd, ha olykor félre-útra lépek.
S aki magát rontja, pusztul igazán csak,
s a fő-fő lázadó maga ellen lázad. —

Ez már nem szerelem: sors ez, születetté,
aki kettős vágyból válik maga-eggyé,
aki kettőt hordoz, s őket ha nem őrzi,
mindenképp a saját bajait tetézi.

CSALÁDI FÖLJEGYZÉSEK

1.

Eszter, Noémi, Zsófia: három
(Eszter a nagy,
Noémi a középső,
Zsófia a kicsi) lányom.

Ó ha jönne, csak ne jönne,
csak ne jönne, ó ha jönne,
jönne értük három derék legény:
megköszönném,
nem köszönném
meg én.

2.

Nem születtem apának én sem,
ti adtátok neveltetésem.
Melyőnk kapott többet, ki tudja?

3.

Pogány szentkép: középen lebegek,
négy nő fog át és tart a föld felett.
Ha olykor boldog lennem lehetett:
őket illeti köszönet.

FORDÍTOTT KÍGYÓ

Amit én nyögve keseregve
te azt félkézzel és nevetve

A dolgok sokszor azt hiszem már
szolgálni gyűlnek lábaidnál

S mint a mesében ha kimondod
megoldódik hipp-hopp a gondod

Ha ölsz is amit ölsz az állat
cinkos csöndben múlik ki nálad

Törvényeid csak a tiéd
ha ellesik akkor sem értik
akkor is mint nekem magamnak
mindenkinek titok maradnak

Lám több mint húsz év napja-éje
bonckéses bűvár szenvedélye
lassú szemlélődő nyugalma
forgó hajszája gyűrt unalma
ünnepe lucska tisztasága
öledből nőtt három virága
élet midőn oly egy lehetünk
hogy csak húsunk le nem vetettük —

Mennyit tanultam én azóta
ég-föld-pokol bős firtatója

Nyílt ablak és ajtó előttem
fény ömlött szét a vaksötétben

Hány dúvadat domesztikáltam
s ma füttyszóra nyaldossa lábam

Több mint húsz éve csak veled nem
semmire veled nem mehettem

Fordított kígyó ki a bőrét
vedlés helyett növeszti hétrét
Erős dajkám ki esteledve
kész bizton kész az új szerepre
s pislákoló szememre nézve
majd fölvesz karja bölcsejébe
fölvesz haját arcomra szórja
s fülembé zsondul altatója.

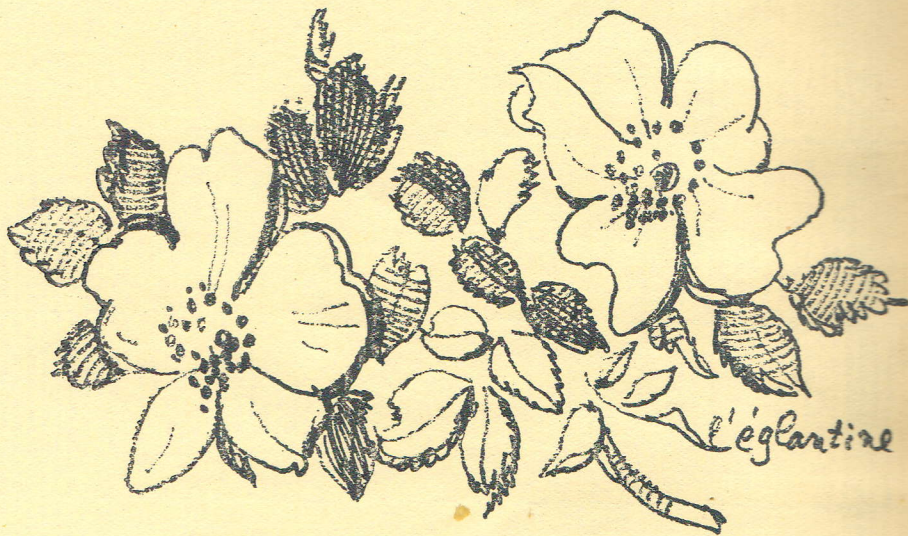
SZÜLEIMNÉL

Akármiépp van: jó dolog
hogy egy-gödörben csontotok
s elidegenedő korunkban
külön-porotok egybe-rokkan

A test nem él: nyilvánvaló
s a lélek? ez nem tudható
s hogy bármiféle kötelék
köztetek most is van-e még

Mégis szép álm-ihletőnek
mégis bizsergető előleg
hogy szétválaszthatatlanok

mik most éppen-csak-úgy-ahogy:
egyszer — már lábatlan-kezetlen —
lehetünk majd mi is mi ketten.

LÉLEK ÉS ŐSZ

ANABÁZIS

Éveket néhány percért!

De ti akikről szó van
nálam is gyámoltalanabbul — —

A ki- és bejárat kapuja nem növekedett

Akkor inkább én
s úgy hogy statisztáknak se kellett
Ha sikerül hírt hoznom nem leszek irigy

Három csöppség néz felém mosolyogva
fényképek börtönszigeteiről
Lgyekeztem az utat karbantartani

Várjatok
nem várok sokáig
csak várjatok és gondosan füleljetek
mikor csap ki szájamból és szívemből
a pusztító anabázis után
a győzelmes
halassa!

Akvarell-táj kő-lélek márvány-lélek

A márványnak nem árt a pára nem árt a kőnek
Láthat a szem bolyhos kontúrokat zilált
síkokat omlatag szerkezetet: a lélek
kő márvány a lélek a változó évszakra mitse hederít

A lélek évszakai mások a lélek ideje más:
vénebben jár a vén tőkék és fák között
ismeri makacs ritmusuk buzgó rabságuk ismeri
gyámoltalan védekezésük hogy mindenről lemondanak
csak megmaradjanak kopáran szürkén bármiképp

Egy-nyári lepkék bogarak tébolya pezseg mindenütt
a pusztulás előtti láz kavarja-űzi őket
A lélek kő-nyugodt előre s vissza tudja már
lepkék bogarak istene kiben szorozva-osztva
jelen van sorsuk-lényük valahány mozdulása

A pára majd fölszáll a lepkék bogarak tébolya kihuny
új arcot ölt a táj aztán megint aztán megint
cirmosodik a szem kútja mélyül sötétedik
A lélek kő márvány a lélek szigorú és kemény
legföljebb néhány karcólásnyit változik.

235

A kötetben közölt rajzok
Martyn Ferenc munkái

Megjelent 1975-ben, a szerző által aláírva,
250 számozott példányban.
Készítette a békéscsabai Megyei Könyvtár házi nyomdája.

Ez a 176 számú pld.